

طرح درس

«مالیه عمومی برای دانشجویان حقوق»

ویراست ۳.۲.۰

شهریور ۱۴۰۳

محمد منصورى بروجنى - دانشگاه اصفهان

m.mansouri.b@ase.ui.ac.ir

mansoori66@gmail.com

۱ هدف گذاری

شناخت چرایی، چارچوب، و اهداف دولت از مداخله در بازار و چارچوب مالی عملکرد دولت. فهمی از تفکیک حقوق عمومی از حقوق خصوصی.

۲ محتوا

محتوای کلاس تقریری است از:

- توکلی، احمد؛ مالیه عمومی برای دانشجویان علوم انسانی؛ انتشارات سمت. ۱۳۸۱.
- دادگر، یدالله؛ مهرگان، نادر؛ مالیه عمومی و اقتصاد دولت؛ انتشارات نور علم. ۱۳۹۸.
- Gruber, Jonathan. *Public Finance and Public Policy*. 6th edition, Worth Publishers, 2019.
- Lamont, Julian and Christi Favor, "Distributive Justice", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2017 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <https://plato.stanford.edu/archives/win2017/entries/justice-distributive/>.
- رستمی، ولی؛ مالیه عمومی؛ انتشارات میزان؛ ۱۳۹۹.
- مطالعه یکی از دو کتاب نخست اکیداً توصیه می‌گردد.

۲/۱ شیوه

- درس مالیه عمومی یکی از دروس پایه برای کلیه رشته‌های علوم اجتماعی و بلکه برخی از رشته‌های انسانیات به شمار می‌آید. با توجه به حذف درس مبانی اقتصاد از سرفصل‌های رشته حقوق، این درس و آشنایی با مفاهیم مالیه عمومی به ویژه برای دانشجویانی که قصد ادامه تحصیل در رشته حقوق را دارند (فارغ از گرایشی که انتخاب می‌کنند) بسیار کلیدی است. گذراندن هیچ درسی به عنوان پیش نیاز الزامی نیست.

- برای هر جلسه یک بخش مطالعه دانشجوی در نظر گرفته شده که مطالعه آن برای حضور در جلسه درس الزامی است. در ابتدای هر جلسه در قالب پرسش شفاهی از دانشجویان، مروری بر این مطالعه می‌شود.
- مهم‌ترین عناوین هر جلسه در طرح درس مشخص شده است. بهتر است علاوه بر پیش‌خوانی، این عناوین نیز در اینترنت جست‌وجو شده و تا قبل از حضور در کلاس درس آشنایی فی‌الجمله‌ای با آن‌ها وجود داشته باشد.
- در کلاس درس به نوبت ۵۰ الی ۶۰ دقیقه به تدریس اختصاص دارد؛ ۳۰ الی ۴۰ دقیقه به پرسش دانشجویان و ۱۰ دقیقه به مرور مطالب همان جلسه.
- تقریرنویسی در کلاس درس برای یادگیری بهتر ضروری است. پیش‌خوانی، تقریرنویسی، و مباحثه پس از کلاس سه وظیفه دانشجوی برای یادگیری درس اند. ضبط صوت در کلاس درس ممنوع است؛ اگر با پیش‌مطالعه در کلاس حاضر شوید، فرصت کافی برای یادداشت نکات کلیدی در حین کلاس وجود خواهد داشت. در عین حال اگر با ممنوعیت ضبط صوت، متحیرید که به جای شنیدن صوت کلاس، چه کار مفیدی می‌توان کرد، خواندن دوره کتاب‌های هری پاتر از باز شنیدن کلاس‌های مالیه مفرح‌تر و مفیدتر است.
- با توجه به پیش‌مطالعه‌های صورت‌گرفته، دانشجویان موظف به مشارکت فعال در جلسات کلاسی بوده و این مشارکت بخشی از فرآیند ارزشیابی است.
- طبق آیین‌نامه آموزشی دانشگاه حضور در کلیه جلسات کلاس الزامی است. در صورت غیبت بیش از ۳ جلسه، در پایان ترم مراتب از طریق سامانه گلستان گزارش، و فرآیندهای الزامی آموزشی راجع به غیبت بیش از حد به نحو خودکار طی می‌شود.
- دانشجویان می‌توانند نکات و انتقادات خود راجع به شیوه تدریس را از طریق طرح در کلاس درس، ایمیل یا [ارسال پیام ناشناس از طریق فرم گوگل](#) به اطلاع برسانند.

۲/۲ قوانین مکمل

از دانشجویان انتظار می‌رود در پایان این ترم تحصیلی با قوانین ذیل آشنا بوده و توانایی پاسخ‌گویی سؤالات امتحانی مبتنی بر آن‌ها را داشته باشند.

- (۱) فصول اول، نهم و دهم قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی مصوب ۱۳۸۶ با اصلاحات بعدی.
- (۲) قانون برنامه و بودجه کشور مصوب ۱۳۵۱.
- (۳) مواد راجع به تصویب بودجه در آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی.
- (۴) قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۰۱ / ۰۶ / ۱۳۶۶ با اصلاحات و الحاقات بعدی.
- (۵) قانون دیوان محاسبات کشور، مصوب ۱۱ / ۱۱ / ۱۳۶۱ با اصلاحات و الحاقات بعدی.
- (۶) قانون تفریغ بودجه سالهای پس از انقلاب مصوب ۲۲ / ۰۴ / ۱۳۶۵.
- (۷) قانون مالیات‌های مستقیم ۱۳۶۶ با اصلاحات بعدی.

۸) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان مصوب ۱۳۹۸.

۹) قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۴۰۰.

۲/۳ طرح جلسات

۲/۳/۱ انتخاب خصوصی

(۱) هدف از درس

(۲) انتخاب خصوصی عقلایی

مطالعه دانشجوی: منکیو، گریگوری؛ مبانی علم اقتصاد، ترجمه حمیدرضا ارباب، نشر نی، چاپ چهاردهم، ۱۳۹۹، فصل

۱. صص ۱۱-۳۱.

۲/۳/۲ نقطه کارآ

(۱) تعادل

(۲) هزینه فرصت

(۳) کارآیی در مبادله

مطالعه دانشجوی: منکیو، گریگوری؛ مبانی علم اقتصاد، ترجمه حمیدرضا ارباب، نشر نی، چاپ چهاردهم، ۱۳۹۹، فصل

۳؛ فصل ۴. صص ۶۳-۱۱۲.

۲/۳/۳ بازار

(۱) پیش شرط‌های بازار

(۲) رقابت

(a) انحصار طبیعی و غیر طبیعی

(b) رقابت انحصاری

(c) انحصار چندگانه

(d) رویکردهای مختلف دولت به انحصار

مطالعه دانشجوی: منکیو، گریگوری؛ مبانی علم اقتصاد، ترجمه حمیدرضا ارباب، نشر نی، چاپ چهاردهم، ۱۳۹۹، فصل

۱۴. صص ۳۳۷-۳۶۸.

قانون مربوط: فصول اول، نهم و دهم قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی مصوب ۱۳۸۶ با

اصلاحات بعدی.

۲/۳/۴ پیامد خارجی

- (۱) تعریف
- (۲) قضیه کاوز
- (۳) رویکردهای کمی و قیمتی

مطالعه دانشجو: مطالعه دانشجو: منکیو، گریگوری؛ مبانی علم اقتصاد، ترجمه حمیدرضا ارباب، نشر نی، چاپ چهاردهم، ۱۳۹۹، فصل ۱۰. صص ۲۳۹-۲۶۳.

۲/۳/۵ مشترکات و کالاهای عمومی

- (۱) مفهوم مشترکات
- (۲) تعریف و انواع کالای عمومی
- (۳) انتخاب خصوصی در اداره امور مشترک

مطالعه دانشجو: منکیو، گریگوری؛ مبانی علم اقتصاد، ترجمه حمیدرضا ارباب، نشر نی، چاپ چهاردهم، ۱۳۹۹، فصل ۱۱. صص ۲۶۵-۲۸۲.

۲/۳/۶ بازتوزیع منابع به عنوان یک مسئله مشترک

- (۳) دو نگرش: فقر نسبی؛ دسترسی به حداقل‌های قابل قبول
- (۴) ضرورت بازتوزیع منابع

مطالعه دانشجو: مطالعه دانشجو: منکیو، گریگوری؛ مبانی علم اقتصاد، ترجمه حمیدرضا ارباب، نشر نی، چاپ چهاردهم، ۱۳۹۹، فصل ۶. صص ۱۴۱-۱۶۴.

۲/۳/۷ نظریه‌های عدالت توزیعی (۱)

- (۱) برابری خواهی مطلق
- (۲) اصل تفاوت
- (۳) برابری خواهی در بخت

مطالعه دانشجو: هادی زنوز، بهروز؛ فقر و نابرابری درآمد در ایران؛ نشریه رفاه اجتماعی؛ تابستان ۱۳۸۴، دوره ۴، شماره ۱۷، صص ۱۶۲-۲۰۳.

۲/۳/۸ نظریه‌های عدالت توزیعی (۲)

- (۴) مطلوبیت‌گرایی
- (۵) استحقاق‌گرایی
- (۶) لیبرترینیسم

مطالعه دانشجوی: امیری، هادی؛ شهنازی، روح‌اله؛ دهقان شبانی، زهرا؛ اقتصاد بخش عمومی (جلد دوم)؛ انتشارات سمت و پژوهشگاه حوزه و دانشگاه؛ چاپ اول، بهار ۱۳۹۴، فصل دهم (تا انتهای مبحث ۵). صص ۲۶۳-۲۸۵.

۲/۳/۹ همکاری جمعی و ضرورت نمایندگی

- (۱) برخورد همکارانه با معمای زندانی
- (۲) قیمت‌گذاری لیندال
- (۳) امتناع ارو و تصمیم‌گیری مبتنی بر نمایندگی

آزمون میان‌ترم اول (۴/۵ نمره)

۲/۳/۱۰ شکست حکومت

- (۱) سیاست مدار پیشینه‌ساز رأی
- (۲) انتخاب عمومی
 - a) دیوان‌سالاری حداکثرساز بودجه (نیسکانن)
 - b) هیولای حکومت (بوکانان و برنن)
 - c) فساد
 - d) زد و بند
 - e) قیمت‌گذاری نرخ ارز در ایران

مطالعه دانشجوی: خسروی، میثم؛ حسینی دولت‌آبادی، سیدمهدی؛ درآمدی بر راهبرد ارزی کشور: پیامدهای تثبیت نرخ ارز اسمی؛ مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی؛ شماره مسلسل ۱۷۸۰۰؛ تاریخ انتشار ۲۰ مهر ۱۴۰۰.

۲/۳/۱۱ اصول و ادبیات بودجه

مطالعه دانشجوی: امیری، هادی؛ شهنازی، روح‌اله؛ دهقان شبانی، زهرا؛ اقتصاد بخش عمومی (جلد دوم)؛ انتشارات سمت و پژوهشگاه حوزه و دانشگاه؛ چاپ اول، بهار ۱۳۹۴، فصل اول. صص ۳-۳۶.

قانون مربوط: قانون برنامه و بودجه کشور مصوب ۱۳۵۱.

۲/۳/۱۲ تنظیم بودجه و شناخت جداول بودجه

- (۱) شیوه تنظیم بودجه سالانه
- (۲) آشنایی با بخش قانونی بودجه
- (۳) آشنایی با بخش مالی (جداول) بودجه

مطالعه دانشجوی: امیری، هادی؛ شهنازی، روح‌اله؛ دهقان شبانی، زهرا؛ اقتصاد بخش عمومی (جلد دوم)؛ انتشارات سمت و پژوهشگاه حوزه و دانشگاه؛ چاپ اول، بهار ۱۳۹۴، فصل دوم. صص ۳۹-۶۲.

قانون مربوط: مواد راجع به تصویب بودجه در آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی.

۲/۳/۱۳ تصویب، اجرا و نظارت بر بودجه

(۱) بررسی بودجه سالانه در مجلس

(۲) ماهیت قانونی بودجه؟

(۳) فرآیندهای سازمان برنامه و بودجه در اجرای بودجه

(۴) فرآیندهای خزانه در اجرای بودجه

(۵) عملیات خزانه

(۶) تفریغ بودجه

مطالعه دانشجو: امیری، هادی؛ شهنازی، روح اله؛ دهقان شبانی، زهرا؛ اقتصاد بخش عمومی (جلد دوم)؛ انتشارات سمت و پژوهشگاه حوزه و دانشگاه؛ چاپ اول، بهار ۱۳۹۴، فصل سوم. صص ۶۳-۸۳.

قانون مربوط: قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۰۱ / ۰۶ / ۱۳۶۶ با اصلاحات و الحاقات بعدی. (فصل پنجم قبلاً در حقوق اداری مطالعه شده است)

قانون دیوان محاسبات کشور، مصوب ۱۱ / ۱۱ / ۱۳۶۱ با اصلاحات و الحاقات بعدی.

قانون تفریغ بودجه سالهای پس از انقلاب مصوب ۲۲ / ۰۴ / ۱۳۶۵.

۲/۳/۱۴ مالیات

(۱) مفاهیم اساسی راجع به مالیات

(۲) کارکردها و پیامدهای مالیات

(۳) عدالت مالیاتی

مطالعه دانشجو: امیری، هادی؛ شهنازی، روح اله؛ دهقان شبانی، زهرا؛ اقتصاد بخش عمومی (جلد دوم)؛ انتشارات سمت و پژوهشگاه حوزه و دانشگاه؛ چاپ اول، بهار ۱۳۹۴، فصل ششم. صص ۱۲۷-۱۵۶.

قانون مربوط: قانون مالیات های مستقیم ۱۳۶۶ با اصلاحات بعدی.

۲/۳/۱۵ آشنایی با نظام مالیاتی ایران؛ مروری بر چابستی مالیه

(۱) قوانین مالیاتی ایران

(۲) دادرسی مالیاتی

مطالعه دانشجوی: امیری، هادی؛ شهنازی، روح اله؛ دهقان شبانی، زهرا؛ اقتصاد بخش عمومی (جلد دوم)؛ انتشارات سمت و پژوهشگاه حوزه و دانشگاه؛ چاپ اول، بهار ۱۳۹۴، فصل هشتم (به استثنای مبحث ۴) صص ۱۸۹-۲۱۸.

قانون مربوط: قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان مصوب ۱۳۹۸.

قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۴۰۰.

آزمون میان‌ترم دوم (۴/۵ نمره)

۳ ارزشیابی

- میان‌ترم‌ها (۹ نمره): در جلسات نهم و شانزدهم دو آزمون میان‌ترم هر یک به ارزش ۴/۵ نمره در سامانه آموزش مجازی دانشگاه به عمل می‌آید. آزمونک‌ها به صورت چهارگزینه‌ای برگزار می‌شوند و نمره مجموعی آن‌ها با ضریب ۱/۲ محاسبه می‌گردد. منبع آزمونک بخش‌های مطالعه دانشجوی است.
- مشارکت‌ها (۳ نمره): هر بار مشارکت مؤثر در کلاس درس، ۰/۷۵. مؤثر بودن مشارکت به تشخیص مدرس است.
- مسئله کار در خانه (۳-۴ نمره): یک مسئله تحلیلی با کمینه فرصت ۲ الی ۳ هفته‌ای برای پاسخ‌گویی.
- پایان ترم (۶-۷ نمره): تعریف مفاهیم؛ تعریف اصطلاحات قانونی؛ توضیح نظریه‌های تدریس شده
- هر جلسه غیبت (چنانچه مجموع جلسات غیبت به ۴ جلسه نرسد) نیم نمره منفی.
- ناتوانی در پاسخ به پرسش شفاهی هر جلسه از مطالعه دانشجوی: هر مرتبه نیم نمره تا ۳ نمره منفی.